

Ibsen

Pascal

Dostoyevski

ANDRÉ SUARÉZ

DOSTOYEVSKI - PASCAL - IBSEN

ÜÇ BÜYÜK İNSAN

André Suarès: Şair, müzikolog, deneme yazarı, tarihçi ve ahlakçı olan Fransız yazar:1868 yılında Marsilya’da doğdu. Yirminci yüzyıl yazarlarının en önemlilerinden biri kabul edilir. A. Gide, P.Claudel ve P. Valery’le beraber uzunca bir süre ve düzenli olarak *Nouvelle Revue Française*’i yayımlar. 1948’de öldüğünde geriye yirmi bin sayfalık günlük bırakır. Roma’ya geliş gidişleri sırasında, yirmi yedi yaşındayken yazmaya başladığı *Le Voyage de Condottière* adlı en önemli eserini otuz dört yaşında tamamlar. *Vue Sur l’Europe*, *Valeurs* ve *Musiciens*, eserlerinden bazılarıdır. Dil tutkunu bir yazar olan Saurès, ülkesinde bir bakıma unutulmuş sayılır.

Tahir Yücel: 1945 yılında Çemişgezek’te doğdu. İlk ve ortaokulu burada okudu, Elazığ lisesinden mezun oldu. Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi (1970). Sırasıyla *Edebiyat*, *Diriliş* ve *Kaşgar* dergilerine, Batı klasiklerinden uzun yıllar tercümeler yaptı. *İslam Hakkında Ne Dediler* ve *İslam’da İnsan Hakları* adlı tercüme kitapları bulunuyor.

ÜÇ BÜYÜK İNSAN

DOSTOYEVSKİ
PASCAL
IBSEN

ANDRÉ SUARÈS

Türkçesi:
Tahir YÜCEL

HECE YAYINLARI

Hece Yayınları: 211
İnceleme: 59

Birinci Basım: Kasım 2008
© Hece Yayınları

Kapak Tasarımı: Sarakusta
Dizgi/Düzeltili: HECE
Teknik Hazırlık: HECE

Baskı: Öncü Basımevi
Kazım Karabekir Caddesi
Ali Kabakçı İşhanı No: 85/2
İskitler / ANKARA
Tel: 384 31 20

ISBN: 978-9944-195-28-7

HECE YAYINLARI
Konur Sk. No: 39/1 Kızılay/Ankara
Yazışma: P.K. 79 Yenışehir/Ankara
Telefon: (0 312) 419 69 13
Fax: (0 312) 419 69 14
e-posta: hece@hece.com.tr

İÇİNDEKİLER

DOSTOYEVSİ

Dostoyevski /	9
Başlarken /	13
Hayatı Üzerine /	15
Dostoyevski'nin İmajı /	23
Sanatı Üstüne /	27
Tutkular ve Anlar /	35
Rus Derinliği /	49

PASCAL

Pascal'ı Ziyaret /	75
Pascal /	80
Kalbin Münzeviliği /	103

IBSEN

Ibsen Portresi /	111
Anarşinin Ahlâkı /	113
Kuzeyli Deha /	113
Yalnızlık /	119
Kuzeyin Retoriği /	121
Ibsen İmajı /	125
Hayat ve Sürgün /	131
Gücün Sırları /	135
Ibsen ya da Benlik /	139
Fikirlerin Hayatı /	143
Varolma Tarzı /	145
Ibsen'in Sûreti /	149
Benlik, İdealist ve İddiacı Olamaz /	157
Ibsen'de Sanat /	161

- 163 / Ahlâkî Derinlik
167 / Atomların Saltanatı
171 / İzzet-i Nefs Anarşisi
175 / Zekânın Buzları Üstünde
175 / Güç ve Benliğin Sefaleti
177 / İrade Putu
179 / Antik ve Modern
181 / Mükemmel Kötümser Benlik
187 / Gündüzün Sonu Gecedir
189 / Işığın Hayali
191 / Kadınlar ve Çocuklar
195 / Çelişki
201 / Bekleyen Doktorlar
203 / Tolstoy ve Ibsen
207 / Benlik ve Demokrasi
211 / Çölde Bir Han
215 / Soğuk Ölüm
217 / Kendisi Olmak
219 / Üzüntü
221 / Aşk Arzusu
223 / Umutsuz Kahraman Benlik

DOSTOYEVSKI

DOSTOYEVSKİ

Dostoyevski, sonbaharda doğdu, kışın öldü (12 Ekim 1821 Moskova-28 Ocak 1881 Petersburg). 1837'de annesini, 1839'da da babasını kaybetti. Kardeşi Michel'le birlikte 1837'de Petersburg'da okula başladı. 1841 yılında Askerî İstahkâm okuluna girdi; 1844'te tasdiknameyle ayrıldı. 1846 yılına kadar sefalet içinde yaşadı. Bu sırada *İnsancıklar*'ı yayınladı ve büyük bir başarı kazandı.

1847'den 1849'a kadar birçok başarılı hikâye ve romana imza attı.

Pétrachevtsy'ki olayına adı karışınca, tutuklandı ve 22 Ekim 1849'da ölüme mahkum edildi; daha sonra cezası hafifletilerek sürgün ve dört yıl zorunlu çalışma cezasına çarptırıldı. 25 Ekim 1949'da cezasını çekmek üzere Sibiryaya gönderildi.

1850'den 1854'e kadar zindanda yattı ve 2 Mart 1854'te zindan hayatı sona erdi. Daha sonra sıradan bir asker gibi Sibiryaya özgü bir yönetim altında yaşamaya alışmaya çalıştı.

Burada iki yıl çalıştı; 1856 yılında özgürlüğüne kavuşunca, yaşayabilmek için tutunacak dalı olmadığından, geçim yolu olarak yeniden yazmaya koyuldu.

Hasta ve kendisinden yaşlı, askerî bir doktorun dul eşiyle evlendi; kadının erkek çocuğunu da evlatlık olarak kabullendi. 1857-1858 arasında Semipalatinsk'te yoksul bir hayat sürdü. Olumlu sonuçlanan girişimlerinin ardından, Rusya'ya dönme hakkını elde etti. 1858-1860 arası önce Tver'e geldi, daha sonra da hiçbir şar-

ta bağılı olmadan tamamen özgür yaşayabileceği Petersburg'a döndü. Yaşadığı tecrübe ve sürgün hayatı on iki yıl sürdü. Bu dönem zarfında, iki ya da üç arkadaşıyla gerçek manada dost oldu.

* * *

1861'de kardeşiyle birlikte bir dergi çıkartır Dostoyevski. Dergi başarılı olur. Kararlı bir Rus milliyetçiliği savunucusudur. Bu arada *Ezilenler ve Ölümler Evinden Anılar* adlı romanları tefrika edilir. Bu iki yıl Dostoyevski'nin çok iyi tanındığı rahat bir dönemdir. 1862-1863 yıllarında bazı imkânlarla da kavuşmuştur; yabancı ülkelere seyahatler yapar. Fakat ne yazık ki sıhhati giderek kötüleşmektedir. 1949'dan beri sara hastası olan Dostoyevski'nin nöbetleri acınacak derecede artmış ve aynı zamanda karısı da hastalıktan bir türlü kurtulamamıştır. Nihayet kumar müptelası olur ve sahip olduğu her şeyi kaybeder.

1863, üç felaketin birden yaşandığı yıl olur Dostoyevski için: Karısını ve kardeşini kaybetmiş, dergisi politik nedenlerden dolayı kapatılmıştır. İki ailenin yükünü de Dostoyevski çeker; her ay onbeşbin rubleye ihtiyacı vardır.

1864'ten 1867'ye kadarki bu üç yıl onun için korkunç bir dönemdir. Kırkbeş yaşına geldiğinde tek başınadır, her gün sarayla boğuşur ve giderek kaygıları artar, alacaklılarsa sıkıştırıp durur. İşte bu sırada *Suç ve Ceza* yayınlanır (1865-1866).

1867 şubatında, kendisinin stenoğrafi olan yirmi iki yaşındaki Anna Grigorievna Svitkine adlı genç bir kızla evlenir. Bundan dört çocuğu olur, ikisi küçük yaşta ölür, diğer ikisi yaşar.

1867'den 1871'e kadar yaklaşık beş yıl, borçlarından dolayı hapishaneye düşmek korkusuyla Rusya'nın dışında yaşamak zorunda kalır. Daha çok da, isimlerini bile doğru dürüst bilmediği, Ibsen ve Wagner'i görme imkânı bulduğu Dresten'de kalır. Geriye kalan zamanlarını da İtalya, Fransa ve İsviçre'de, özellikle de nefret ettiği Cenevre'de geçirir.

Bir bakıma cezalı ve sefalet dolu bu yıllar, onun belli başlı eserlerini verdiği dönemdir. 1868'de, ünlü milliyetçi ortodoksların *Katkov* adlı dergisi *Budala'yı*, 1870'de *Ebedi Koca'yı*; 1871'de de *Ecinliler'i* yayınladı.

1871'de, Dostoyevski Petersburg'a geri döner. Bir daha da buradan ayrılmaz.

1875'ten 1877'ye kadar, sadece kendisinin yazarı olduğu bir risaleyi periyodik olarak yayınlar; artık bir anda şöhret olmuştur. *Bir Yazarın Günlüğü*, büyük bir başarı elde etmiştir. Denilir ki; *Bir Yazarın Günlüğü* Dostoyevski'nin bütün eserlerinden yüz kez daha önemlidir; hatta hepsine bedeldir. Elli altı yaşına geldiğinde, Rusya'nın yegâne sesi olmuştur Dostoyevski. Artık ülkesinin milli yazarıdır o. Her durumda, milletinden bahsedecektir. Puşkin ve Nékrassov hakkında, Türklere karşı yapılan savaş konusunda, öğrencilere, hakimlere... hep Rus milletinin büyüklüğünü anlatacaktır.

1880'de *Karamazof Kardeşleri* yazar.

1881'in 28 Ocağında hayata veda eder. Victor Hugo Meydanı'nda, ona görkemli bir cenaze töreni yapılır. Kır iki milletvekili cenaze konvoyunun arkasından yürür ve toplumun hemen her kesimi törende temsil edilir. Kortejin ucu bucağı görünmez.

On beş yıl sonra, Tolstoy kendisinininkiler de dahil olmak üzere, bütün kitapları reddeder, modern sanat çerçevesinde, sadece Dostoyevski'nin eserlerini kabul eder.

BAŞLARKEN

Belli bir noktaya ulaşıncaya kadar, Dostoyevski'nin adını asla anmadım. Yarım kalmış bilgilerim ve kesin olmayan notlarım arasında, Fyodor Mihayloviç'in adının görülmesine asla müsaade etmedim. Bu ismi ve bu yüzü, uzun birkaç gece boyunca derin derin düşünmüştüm; hesaplarımı, hayatın büyüklüğünün yanısıra bütün ıstırabı da kucaklayacak şekilde yaparken, konuyla ilgili bütün bilgileri özetleyecek olan kitabımın bunların en güçlüsü ve en yakıcısı, hatta en safı olacağını biliyordum.

İşte o saat gelip çattı.

Bu gece, sıkıntı ağacımın yüreğimden sökülüp alındığını gördüm: Sirtüstü yatmış, sönük gözlerimi (denizle de irtibatı kesmeden) kış gecesinin yıldızlı gökyüzüne dikmiş ve ebediyen içimde kaldıkça, ölümün merkeziyle ilişki içinde olunacak, aşırı bir şaşkınlığın sakinliğiyle birlikte, acıklı filizin sürgününü düşünüyordum; ağacın büyüyüşünde varolan bakışını, köklerinin özünden tutun da gezegenlerin püsküllerine ve ışık kömelerine varıncaya dek (ki buna kısaca kadife çiçeği de diyorlar) izleyebiliyordum.

Hayatın ve toprağın koruyucu kabuğu gibi oradaydım.

Böylece, bu derin şaşkınlık içinde, aşk dolu ruhum, aynı ağacın özüyle de doluydu. Boydan boya dikili her ağacın canlı hücrelerini dolaştım. Her zaman içime gömülü kendi sessizliğim kabarıp dururken, böylesine olağanüstü bir çiçeğin düşüncesi ve duygusu içinde, gökkubbenin altında çırpınıp kaldım. O zaman, en çok sevdiğim azametli bir topluluk içinde bir kurtuluş patlaması

sezdim; yahut yürek paralayıcı bir sevinç ortasında bir iyilik, ölümün en kutsalıyla, elini tutmak ve alnından öpmek için hayranlık uyandıran bu isim ve varlıkla gülümseyerek karşılaştım.

Onun şahsından kendimi ayrı tutmak isterim. Bu prensiple dağın yamacından inilmelidir; en alçak yeriyle en yüksek tepelerini eşit kılan noktaya kadar, yeniden tırmanmak gerekecektir. Cınayetlerin bütün kötülüğünü, kahramanların çılgınlığını, davranışların rezilliğini, bütün bu maskeleri toplum taşımaktadır; Dostoyevski de bu durumda bir korku taşımıyor. Ama onların bütün irkinliklerine, cehaletlerine, baldırnı ıplaklar, Rembrandt'ın küçük insanları olan krallar, azizler, paavradan giysiler içine gizlenmiş başpapazlar gibi iştirak eder.

Bu řiddetli ařkın bereketine uzanmak gerek.

HAYATI ÜZERİNE

Sonbaharda doğdu, kışın öldü; evet!

Babasının doktor olarak çalıştığı hastahanenin arkasındaki kasvetli bir odada dünyaya geldi.

Etrafın buz tuttuğu, sisli, kapkara bir kış akşamında da ruhunu teslim etti.

Kutuplara özgü geceleri bol bol teneffüs etti. Bütün hayatı, hüznünlü şafaktan koyu karanlıklara dek, etrafını saran yoksulların kokusunu solumakla geçti. Doğduğu hastahane, bir dilenciler yurduydü.

Üçü erkek dördü kız olan kardeşlerinin ikincisi olarak on dört yaşına geldiğinde annesini, kısa süre sonra da babasını kaybetti. Dostoyevski, hayatın kötülüklerinin genç yaşta yakasına yapıştığı ve bir türlü bırakmadığı kardeşlerinden biriydi.

Çocukluğunun iki, bilemediniz üç yaz mevsimi, akrabalarının yazlık evlerinde geçmişti: Tolstoy'a komşu olan akrabalarının Moskova'dan bir hayli uzakta, uçsuz bucaksız kırların ortasında, küçücük bir yazlıkları vardı. Ömrü boyunca tarlaları hayal etti ama kendisi hep şehirlerde yaşadı.

Marie Yoksullar Yurdu'nda hemen her şey sıkıntı verirdi insana. Aile zaten kalabalıktı, birçok köle ve hizmetkârla daracık bir alanda sıkışarak yaşıyorlardı; on iki ya da on beş odalı yurttta, kaldıkları yer, iki oda bir mutfaktan ibaretti; fakirdiler ama sıcak bir